

O samorządzie zawodowym

ADOLF JANKOWSKI

Prace nad nowelizacją ustawy z 17 maja 1989 r. *Prawo geodezyjne i kartograficzne*, choć mozolnie, posuwają się do przodu. Eksperti podnoszą coraz więcej wątków. Niektórzy drą szaty nad pojedynczymi słowami. A co jakiś czas pada zarzut nieuregulowania spraw samorządu zawodowego. Warto wobec tego – bez urazy – skierować uwagę dyskutantów sejmowych na fakt, że samorząd z reguły tworzony jest odrębną ustawą. Aby skrócić niepotrzebne dyskusje w obecności posłów, przedstawiam poniżej nieco teorii dotyczącej samorządów zawodowych.

Ustawa *Prawo geodezyjne i kartograficzne* mówi, iż do czasu utworzenia odpowiednich samorządów zawodowych nadawanie uprawnień zawodowych w dziedzinie geodezji i kartografii i prowadzenie rejestru osób uprawnionych należy do organów Służby Geodezyjnej i Kartograficznej. Zgodnie z ustawą główny geodeta kraju współpracuje z samorządami i organizacjami zawodowymi geodetów i kartografów, a także powołuje komisję do spraw uprawnień zawodowych z udziałem przedstawicieli stowarzyszeń społeczno-zawodowych działających w dziedzinie geodezji i kartografii.

● Od pewnego czasu dyskutujemy

w środowisku geodetów i kartografów na temat samorządu zawodowego, zgodnie w zasadzie stwierdzając, iż obu naszym profesjom przypisać można cechy zawodu zaufania publicznego¹. Jest to o tyle istotne, że ustawowe stwierdzenie tego faktu jest niezbędne do utworzenia samorządu zawodowego. W Polsce zawodów zaufania publicznego jest na razie 19 (a osoby wykonujące je zrzeszone są w 16 ustawowo uznanych korporacjach zawodowych). Zaliczono do nich zawody:

- prawnicze (sędziego, adwokata, notariusza, radcy prawnego, komornika sądowego, kuratora sądowego);
- związane z ogólnie rozumianą ochroną zdrowia i życia (farmaceuty, lekarza weterynarii, diagnosty laboratoryjnego, pielęgniarki, położnej, lekarza, lekarza stomatologa, psychologa);
- ekonomiczno-finansowe (doradcy podatkowego, biegłego rewidenta);
- techniczne (architekta, inżyniera budownictwa, urbanisty, rzeczownika patentowego).

Osoby spoza samorządu zawodowego, nawet jeśli posiadają odpowiednie wykształcenie, nie mogą wykonywać zawodu, i to pod groźbą kary, z reguły pieniężnej.

Nie chcąc w jakikolwiek sposób ukierunkowywać lub krepuwać swobody dyskusji, spróbuję syntetycznie przekazać istotne różnice formalne pomiędzy: organizacjami samorządu gospodarczego, stowarzyszeniami społeczno-zawodowymi i samorządem zawodowym. Mam nadzieję, iż umożliwi to pełniejsze przedstawienie zagadnień i problemów, które należałoby pokonać, aby ukonstytuować samorząd zawodowy geodetów i kartografów (geomatyków?).

● Organizacja samorządu gospodarczego,

najogólniej rzecz ujmując, wykonuje zadania publicznoprawne na rzecz określonej grupy prywatnych podmiotów gospodarczych. Jednym z jej głównych celów jest popieranie rozwoju gospodarki i usuwanie związanych z tym barier. Organizacje samorządu gospodarczego kształtują i upowszechniają zasady etyki w działalności gospodarczej, w szczególności opracowują i doskonalą normy rzetelnego postępowania w obrocie gospodarczym. Wspierają inicjatywy gospodarcze członków, rozwój kształcenia zawodowego, naukę zawodu w zakładach pracy oraz doskonalenie zawodowe pracowników, a także organizują i stwarzają warunki do rozstrzygnięcia sporów w drodze postępowania polubownego i pojednawczego oraz mogą uczestniczyć w postępowaniu sądowym w związku z działalnością gospodarczą jej członków. Zadania realizowane są we własnym imieniu organizacji samorządu gospodarczego, z reguły za pośrednictwem wybieranych organów reprezentujących zrzeszonych przedsiębiorców wobec organów państwa i innych instytucji. Związki pracodawców, ich federacje i konfederacje są samorządne i niezależne w swej działalności statutowej od or-

ganów administracji państwowej, samorządu terytorialnego oraz innych organizacji.

Podstawowymi aktami regulującymi sposób powstania organizacji samorządu gospodarczego są ustawy: z 30 maja 1989 r. *o samorządzie zawodowym niektórych przedsiębiorców oraz o izbach gospodarczych*, a także z 23 maja 1991 r. *o organizacjach pracodawców*. Organy administracji publicznej nie ingerują w działanie samorządów gospodarczych, ale przepisy mogą nakładać na administrację publiczną obowiązek udzielania tym samorządom informacji niezbędnych do wykonywania ich zadań statutowych lub mogą przekazywać samorządom wykonywanie części zadań tej administracji. Organizacje samorządu gospodarczego powstają z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Izby gospodarcze mogą zrzeszać się w Krajowej Izbie Gospodarczej, która dla pewnych celów tworzy Krajową Izbę Handlu Zagranicznego. Jedną z zasadniczych cech samorządu gospodarczego jest **dobrowolność przynależności** do korporacji. Przykłady samorządów gospodarczych działających w geodezji i kartografii to: Polska Geodezja Komercyjna – Krajowy Związek Pracodawców Firm Geodezyjno-Kartograficznych, Geodezyjna Izba Gospodarcza oraz Zachodniopomorska Geodezyjna Izba Gospodarcza. Należy także zauważyć, iż przedsiębiorca wykonujący określony zawód może być zrzeszony w kilku organizacjach samorządu gospodarczego działających w obrębie tego samego zawodu.

● Stowarzyszenia społeczno-zawodowe,

będące odmiennym organizacyjnie sposobem zrzeszania m.in. osób wykonujących określone zawody, kształtowane są na podstawie ustawy z 7 kwietnia 1989 r. *Prawo o stowarzyszeniach*. Stowarzyszenie **jest zrzeszeniem dobrowolnym**, samorządnym, trwałym, o celach niezarobkowych. Stowarzyszenia mają prawo wypowiedziania się w sprawach publicznych. Stowarzyszenie samodzielnie określa swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działalności. Opiera działalność na pracy społecznej członków, ale do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników. Stowarzyszenia mogą należeć do organizacji międzynarodowych. Zasada dobrowolności udziału w stowarzyszeniu jest rygorystycznie zastrzeżona ustawą. Tworzenie stowarzyszeń przyjmujących zasadę bezwzględnego posłuszeństwa ich członków wobec władz stowarzyszenia jest zakazane. Nikogo nie mogą dotyczyć ujemne następstwa przynależności do stowarzyszenia albo pozostawania poza nim. Stowarzyszenie, podobnie jak organizacja samorządu gospodarczego, konstituuje się z chwilą wpisu do Krajowego Sądu Rejestrowego. Stowarzyszenia w geodezji i kartografii to m.in.: Stowarzyszenie Geodetów Polskich, Stowarzyszenie Kartografów Polskich czy Stowarzyszenie GISPOL. Przedsiębiorca może być zrzeszony w kilku stowarzyszeniach działających w obrębie tego samego zawodu. Spodziewam się, że większość czytających tekst zna działalność tych organizacji i szczegółowo opisywanie cech prawnych tego typu korporacji nie jest konieczne. Zauważyć jednak należy, iż nowe aspekty prawne do funkcjonowania stowarzyszeń wprowadziła stosunkowo niedawno ustawa z 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. Mówi ona, że działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze 24 zadań publicznych wy-

mienionych w ustawie. Z punktu widzenia celów niniejszego opracowania, wspomnę wyłącznie dwie:

- działalność wspomagającą rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- upowszechnianie i ochronę praw konsumentów.

● Samorzady zawodowe

osób wykonujących tzw. zawody zaufania publicznego stanowią trzecią grupę aktywności obywateli wykonujących działalność zarobkową. W moim odczuciu, w demokratycznym społeczeństwie jest to najwyższa forma uznania społecznego dla roli, jaką odgrywają osoby wykonujące wybrane, zreguły tzw. wolne zawody. Podstawową regulację daje art. 17 ust. 1 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*². Należy zauważyć, iż rozumiany *a contrario* ust. 2 cytowanego art. 17 Konstytucji RP³ prowadzi bezpośrednio do wniosku, iż samorząd zawodowy może naruszać wolność wykonywania zawodu oraz ograniczać wolność podejmowania działalności gospodarczej. Specyfika samorządu zawodowego polega więc na ścisłym związku z zawodem, który został uznany za zawód zaufania publicznego.

Teoria podkreśla podwójną rolę samorządu zawodowego:

■ Funkcje ochronne i reprezentacyjne – reprezentowanie osób wykonujących określony zawód zaufania publicznego (to zadanie mogą z powodzeniem wykonywać opisane powyżej typy korporacji).

■ Realizacja interesu publicznego – sprawowanie pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu, w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony (to zadanie wymaga przymusu uczestnictwa w korporacji i zastępuje zadania publiczne, w tym nadzór właściwych organów administracji nad działalnością pozostałych korporacji – rodzaj samokontroli).

Utworzenie samorządu zawodowego polega na jego **ustawowym ukonstytuowaniu**. Samorząd zawodowy zostaje tą ustawą wyposażony w szczególne uprawnienia wobec osób wykonujących dany zawód, **przymusowo zrzeszonych** w samorządzie. Dla zawodu ustanawia się wyłącznie jeden, reprezentatywny samorząd zawodowy.

Obligatoryjne zrzeszenie członków w samorządzie zawodowym ma swoje dobre strony. Należy do nich możliwość wykonywania zawodu. Osoby spoza korporacji, nawet jeśli posiadają odpowiednie wykształcenie, nie mogą wykonywać zawodu, i to pod groźbą kary, z reguły pieniężnej. Do pozytywów (ale i niebezpiecznych pokus) należy zaliczyć także fakt, iż pieczę nad należyтым wykonywaniem zawodu wykonują koledzy zrzeszeni w korporacji, przy pomocy różnego rodzaju dyscyplinarnych sądów koleżeńskich. Samorzady zawodowe określają w szczególności:

- zasady deontologii (etyki) zawodowej,
- standardy należytego wykonywania zawodu,
- zapewniają doskonalenie zawodowe członków korporacji,
- podejmują indywidualne decyzje o dopuszczeniu do wykonywania zawodu,
- kontrolują i oceniają wykonywanie zawodu przez członków korporacji,
- orzekają w sprawach dotyczących naruszenia przez członka korporacji przepisów prawa dotyczących wykonywania zawodu, zasad deontologii zawodowej lub standardów należytego wykonywania zawodu,

■ rozpatrują spory dotyczące wykonywania zawodu między osobami wykonującymi dany zawód.

W szczególnych przypadkach uprawnienie do przynależności do korporacji uzależnione jest od spełnienia dodatkowego wymogu „prawa do wykonywania zawodu”, uregulowanego w odrębnej ustawie. Tak jest np. w przypadku samorządu lekarzy, gdzie ukończenie studiów i rozpoczęcie stażu daje możliwość wyłącznie tzw. ograniczonego prawa wykonywania zawodu lekarza. Staż ten nie może być krótszy niż 12 miesięcy.

● Z formalnego punktu widzenia

wymienione powyżej działania samorządu zawodowego są wykonywaniem działalności publicznej. Opisane cechy samorządu zawodowego – w szczególności zależność „należeć do samorządu zawodowego = mogę wykonywać zawód” – rodzą wiele zagrożeń. Osoby, które już do korporacji trafiły, mogą ulec pokusie blokowania przyjmowania nowych członków, co znacząco wpływa na ceny usług. Wprowadzanie nowych zasad deontologicznych umożliwia pewnej części członków korporacji zablokowanie innym członkom korporacji możliwości wykonywania usług, np. w przypadku lekarzy – zabiegów medycznych niezgodnych z określonym światopoglądem. Sprawy takie co jakiś czas bulwersują opinię publiczną. Rzecznik praw obywatelskich w swych wystąpieniach do Trybunału Konstytucyjnego dotyczących zagrożeń prawidłowości funkcjonowania dotychczas ukonstytuowanych samorządów zawodowych wskazywał na⁴:

- monopolizację usług i wzrost kosztów ich świadczenia,
- brak rynkowej weryfikacji standardu usług ze względu na słabość kontroli wewnętrznej w korporacji,
- ograniczanie możliwości wchodzenia do zawodu młodych i wykształconych osób; w przypadku niektórych korporacji zawodowych pojawia się zarzut rodzinnego odtwarzania uprawiania tego zawodu, zarzut nepotyzmu,
- deprecjonowanie systemu edukacyjnego; z jednej strony w przypadku niektórych korporacji zawodowych występuje masowe kształcenie w wyższych uczelniach, a z drugiej strony ma miejsce bardzo wąski dostęp do możliwości wykonywania zawodu,
- źle rozumiany solidaryzm zawodowy i tolerowanie nieetycznych zachowań członków korporacji zawodowych.

● Rządowy projekt przepisów

(nad którym prace rozpoczęto m.in. w wyniku opisanej powyżej sytuacji) nakazuje wszystkim korporacjom samorządu zawodowego zapewnienie równego dostępu do korporacji (m.in. poprzez ujednoczenie zasad sprawdzania wiedzy i umiejętności) oraz do kwalifikowania do przygotowania zawodowego, a także równe traktowanie w tym zakresie wszystkich kandydatów na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Projektowana ustawa *O sprawowaniu przez samorzady zawodowe pieczy nad należytych wykonywaniem zawodów zaufania publicznego i o nadzorze nad działalnością samorządów zawodowych oraz o zmianie niektórych ustaw⁵* zawodem zaufania publicznego nazywa zawód wykonywany przez osoby, którym powierza się zadania o szczególnym charakterze z punktu widzenia zadań publicznych, troski o realizację interesu publicznego lub gwarancji wolności i praw. Zawód ten w szczególności:

- polega na świadczeniu usług obsługi ważnych potrzeb osobistych lub gospodarczych;

■ ze względu na występowanie szczególnej więzi zaufania między osobą świadczącą usługi a usługobiorcą może wiązać się z dostępem do informacji dotyczących sfery prywatności osoby fizycznej lub tajemnicy przedsiębiorcy;

■ zorganizowany jest w sposób uzasadniający przekonanie społeczne o właściwym dla interesów indywidualnych wykorzystaniu więzi zaufania oraz informacji, o których mowa w pkt powyżej, przez osoby wykonujące ten zawód, które to osoby są chronione od odpowiedzialności karnej (immunitet) za nieujawnienie (w granicach ustaw) powziętych informacji – tzw. tajemnica zawodowa;

■ może być wykonywany przez osoby dopuszczone po sprawdzeniu, na zasadach i w trybie określonym w przepisach właściwych dla danego zawodu zaufania publicznego, wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykonywania tego zawodu;

■ jest wykonywany w ramach form określonych w przepisach właściwych dla danego zawodu zaufania publicznego, bez stosowania zasady kierownictwa, określonej w przepisach prawa pracy;

■ do należytego wykonywania wymaga określenia **sformalizowanych** zasad

etycznych (deontologia zawodowa) i złożenia ślubowania określonego w przepisach właściwych dla danego zawodu zaufania publicznego;

■ nie podlega regułom hierarchii i pragmatyki urzędniczej.

● Zgodnie z projektem

działalność organów samorządu zawodowego podlegać ma, w zakresie wykonywanych przez nie zadań publicznych, nadzorowi z punktu widzenia legalności. Nadzór nad działalnością organów samorządu zawodowego wykonywać ma minister kierujący działem administracji rządowej (albo kierownik urzędu centralnego), do którego należą sprawy dotyczące czynności zawodowych danego zawodu zaufania publicznego. Jednocześnie sprawy indywidualne, konkretyzowane w postaci decyzji określonych organów samorządu zawodowego, podlegać mają kontroli sądowno-administracyjnej, zaś rozstrzygnięcia dotyczące sporów pomiędzy członkami korporacji mogą być dokonywane przez sąd polubowny.

Projekt zakłada, iż czynności prawne dokonane w związku z wykonywaniem zawodu zaufania publicznego przez osoby nieposiadające do tego uprawnień lub przez osoby używające tytułu zawodowego właściwego danemu zawodowi zaufania publicznego lub tytułów, nazw czy określenia stanowisk o brzmieniu, które może wprowadzać w błąd co do zakresu lub charakteru posiadanych uprawnień zawodowych lub wykonywanych czynności zawodu zaufania publicznego – będą z mocy prawa nieważne. Prowadzenie działalności polegającej na wykonywaniu zawodu zaufania publicznego bez posiadania do tego uprawnień podlegać będzie karze grzywny nawet do 50 tys. złotych. Istniejące korporacje zawodowe niechętnie przyjmują projekt. Krytyce poddaje się m.in. publiczność rozpraw dyscyplinarnych, która może doprowadzić do ujawnienia tajemnic klienta (tajemnica adwokacka) oraz możliwość zaskarżenia uchwał korporacyjnych do niezawisłego sądu administracyjnego przez każdego, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone (np. student odwołujący się od uchwalonych przez organy korporacji zasad naboru na aplikację radcowską).

Nie ulega wątpliwości, iż wykonywanie samodzielnych funkcji w dziedzinie geodezji i kartografii (ale w moim odczuciu rów-

niez wykonywanie wielu prac geodezyjnych lub kartograficznych pod kierunkiem takich osób) spełnia wymienione powyżej przesłanki tzw. zawodu zaufania publicznego. Istotą tego zawodu jest osobiste i na własną odpowiedzialność wykonywanie usług wyższego rzędu, wymagających specjalistycznego wykształcenia, przy pełnym zaufaniu pomiędzy zlecającym usługę i wykonującym świadczenie. Zaufaniu, iż przekazywana informacja ma rzetelny, profesjonalny charakter, a ewentualne tajemnice ujawniane przez zamawiającego nie będą przekazywane osobom trzecim. Dotyczy to w szczególności zamówień publicznych realizowanych w imieniu obywateli przez organy administracji.

● Aby jednak spełnić wymagania

stawiane samorządom zawodowym, musimy jako środowisko zawodowe – geodeci, kartografowie (a może szerzej geomatycy, czyli również część geografów, geologów, leśników, specjalistów ochrony środowiska i innych osób posiadających pokrewne wykształcenie, a przy pomocy narzędzi GIS generujących podstawowe systemy decyzyjne administracji) – dopracować się celów działania korporacji, zasad etyki zawodowej oraz sposobu nadzoru nad należytych i sumiennym wykonywaniem zawodu, zasad funkcjonowania i modelu organizacyjnego samorządu, sposobu dołączania do korporacji nowych członków oraz prowadzenia i rozstrzygania sporów wewnątrz korporacji, standardów wykonywania zawodu, a na końcu – opracowania rzetelnych regulacji prawnych i przeprowadzenie stosownych procedur legislacyjnych. Wszystkie te zadania musi poprzedzić otwarta dyskusja całego środowiska. Na przykład „Kodeks etyki dziennikarza”, z którym miałem okazję zapoznać się ponad dwa lata temu, już w wersji wysoce zaawansowanej, jest do dziś szeroko w tym środowisku dyskutowany.

Interesujące tezy dotyczące zasad etycznych właśnie w geomatycie, postawił niedawno na łamach GEODETY prof. Jerzy Gaździcki. W moim przekonaniu ciekawym materiałem do dyskusji mogłyby być również propozycje wypracowane w trakcie dyskusji nad instytucją mierniczego przysięgłego. Przyjęty przez XXXII Zjazd Delegatów Stowarzyszenia Geodetów Polskich w maju 1995 r. „Kodeks etyki zawodowej geodety” jest również ciekawym materiałem wyjściowym do dyskusji środowiskowej. Kodeks ten – tworzony w innych okolicznościach prawnych, gospodarczych i politycznych oraz dla innych celów – siłą rzeczy nie porusza wielu istotnych zagadnień, także podlegających osądom etycznym. Czy należeć do korporacji mają tylko inżynierowie, czy również technicy? Czy tylko geodeci uprawnieni, czy raczej zrezygnować z uprawnień nadawanych przez głównego geodetę kraju na rzecz aplikacji kończącej egzaminem wcielającym do korporacji? Czy urzędnik w służbie cywilnej lub pracownik samorządowy wykonuje zawód urzędnika, czy nadal geodety lub kartografa? Czy identyczne zasady powinny dotyczyć geodetów i kartografów? Czy oba zawody są zawodami zaufania publicznego i jakie przymioty kształtują to zaufanie? Czy korporacja powinna być tak poszatkowana specjalizacjami, jak dzisiaj środowisko poszatkowane jest uprawnieniami zawodowymi? Czy w związku z tym jedna krajowa izba, czy też – jak w przypadku samorządów, których liczba członków idzie w dziesiątki tysięcy – izby regionalne? Jaki rzeczywisty wpływ na działanie i kształt korporacji powinny mieć unijne zasady swobody przepływu osób i usług oraz zasady uznawania zawodów regulowanych? I tak dalej.

● Samorząd zawodowy musi kształtować się oddolnie,

co w praktyce oznacza, iż ani główny geodeta kraju, ani organizacje samorządu terytorialnego nie powinny inicjować tworzenia przepisów ustawowych regulujących tę materię. Lecz jeśli tego typu inicjatywa powstanie, instytucje te powinny ją wspomagać. Podręcznikowe fazy charakterystyczne dla procesu tworzenia samorządu zawodowego jako instytucji przejmującej część zadań publicznych wykonywanych obecnie przez organy administracji obejmują:

- dyskusję o zawodzie wykonywanym (a nie o wyuczonym!) przeprowadzoną w środowisku osób wykonujących ten zawód,
- analizę cech zawodu z punktu widzenia atrybutów zaufania publicznego,
- rozważenie kwestii ustanowienia samorządu zawodowego i opracowanie stosownych zasad jego funkcjonowania.

Powstaje jednak pytanie: kto powinien przejąć rolę moderatora dyskusji środowiskowej? Czy stowarzyszenia zawodowe, czy raczej jest to pole dla działania korporacji gospodarczych? Są-

dząc po przebiegu dyskusji na ostatnim Zjeździe SGP, Stowarzyszenie przez najbliższą kadencję władz raczej nie podejmie się tej roli.

Przeprowadzenie stosownych regulacji konstytuujących samorząd geodetów i kartografów nie będzie łatwe i szybkie. Obserwując na bieżąco prace legislacyjne, i to nie tylko związane z nowelizacją ustawy

Prawo geodezyjne i kartograficzne, mam niestety nieodparte wrażenie, że korporacje zawodowe, które już wypracowały sobie pozycję zawodu zaufania publicznego, nie będą nam tego zadania ułatwiać. Nie będą go ułatwiać także innym zawodom pretendującym do ustawowo potwierzonego miana zawodu zaufania publicznego. Szczególnie gdy reprezentowany przez korporację zawód niezbyt przystaje do opisanego powyżej modelu zawodu zaufania publicznego, a uchwalenie ustawy kreującej samorząd zawodowy było jedynie sprawą lobbingu środowiska. Ageodeci i kartografowie – odnoszę niejasne wrażenie – stanowią środowisko silne i zjednoczone tylko w chwilach likwidacji Głównego Geodety Kraju i Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, a i to przy wielu głosach przeciwnych lub wstrzymujących się.

Autor jest dyrektorem Departamentu Nadzoru, Kontroli i Legislacji GUGiK

¹ Por. Jan Krupski, *Zawód „kartograf”*, Biuletyn Stowarzyszenia Kartografów Polskich nr 7, Wrocław, listopad 2002 r.

² „1. W drodze ustawy można tworzyć samorzady zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczęć nad należytych wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.”

³ „2. W drodze ustawy można tworzyć również inne rodzaje samorządu. Samorzady te nie mogą naruszać wolności wykonywania zawodu ani ograniczać wolności podejmowania działalności gospodarczej.”

⁴ Za dokumentem: „Notatka dla Rady Ministrów w sprawie zawodów zaufania publicznego oraz proponowanych zmian w sferze nadzoru nad samorządami zawodowymi”, minister pracy i polityki społecznej, Warszawa, lipiec 2002 r.

⁵ W brzmieniu z marca 2003 r. Pełny tekst ustawy ostatnio był dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki i Pracy, ale od pewnego czasu jest tylko jej opis pod www.mpips.gov.pl/prawo.php?nr=73&id=270

⁶ Materiały z dyskusji dostępne na stronie <http://www.geodezja-szczecin.org.pl/Mierniczy/Dysput/dysput.html>

⁷ Za – „Notatka... (przypis czwarty).